

6. Keig D. L., Brouthers L. E., Marshall V. B. Formal and Informal Corruption Environments and Multinational Enterprise Social Irresponsibility. *Journal of Management Studies*. 2015. Vol. 52. № 1. P. 89-116.
7. Ivlevs A., Hinks T. Global economic crisis and corruption. *Public Choice*. 2015. № 3-4, Vol. 162. P. 425-445.
8. Poprawe M. On the relationship between corruption and migration: empirical evidence from a gravity model of migration. *Public Choice*. 2015. № 3-4, Vol. 163. P. 337–354.
9. Angeles L., K. C. Neanidis The Persistent Effect of Colonialism on Corruption. *Economica*. 2015. № 326, Vol. 82. P. 319–349.
10. de la Croix, D., Delavallade, C. Growth, public investment and corruption with failing institutions. *Economics of Governance*. 2009. № 3, Vol. 10. P. 187-219.
11. Абрамов Ф. В. Трансакційні витрати корупційної угоди. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Темат. вип. «Технічний прогрес і ефективність виробництва». 2005. № 1. С. 273–282.
12. Абрамов Ф. В. Напівформальними правила / Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2016. № 27 (1199). С. 103–106.
13. Абрамов Ф. В. Маніпулювання суспільними настроями як чинник неефективності неформальних правил. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 8–13.
14. Абрамов Ф. В. Суспільні настрої як фактор динаміки антикорупційних формальних правил. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 26–31.

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ: ПОКАЗНИКИ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Н. В. МОЖАЙКІНА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Д. В. КЛИМЕНКО, студентка
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

Виходячи із структури економіки України, і зокрема Харківської області, національний внутрішній ринок може успішно розвиватися лише тоді, коли ефективно взаємодіятиме зі світовим ринком. У світі міжнародна торгівля товарами перебуває на новому еволюційному витку, що виявляється у процесах загальної інформатизації, злиття підприємств у транснаціональні господарські одиниці, інтенсивного інноваційного розвитку, спрощення торгових і митних процедур. Процеси лібералізації зовнішньоторговельної діяльності призводять до зниження економічних бар'єрів і дозволяють здійснити більш вільний вихід вітчизняним підприємствам на зовнішні ринки.

Розвиток зовнішньоторговельної діяльності є пріоритетним для багатьох країн світу. Особливо цей вид діяльності досяг значних результатів у розвинених країнах. Цьому свідчать значна питома вага зовнішньоекономічних показників, зокрема зовнішньоторговельного обороту та зовнішньоторговельного сальдо, у загальному обсязі виробництва порівняно з країнами, що розвиваються та відсталіми. Найбільшу ефективність

зовнішньоторговельні зв'язки набувають у процесі становлення та зміцнення торговельно-економічної інтеграції різних територій – держав та їх регіонів – у зв'язку зі стійкістю економічних зв'язків, що складаються між ними. Щоб оцінити успішність торговельно-економічної інтеграції територій, вплив взаємної торгівлі на економічний розвиток, необхідний відповідний моніторинг. Для досягнення своїх цілей система моніторингу торговельно-економічної інтеграції повинна включати три основні взаємопов'язані блоки, які базуються на сформованій інформаційній базі та відповідній методології: аналіз зміни зовнішньополітичної кон'юнктури та правового законодавства; аналіз зовнішньоекономічної діяльності регіонів; аналіз структурних змін регіонального економічного сектора під впливом інтеграційних процесів [1].

Перший напрям дозволяє оцінювати поточні тенденції інтеграційних процесів двох (або більше) держав у політичній сфері. Кінцевим результатом інтегративного процесу передбачається політичне об'єднання. Стосовно окремих регіонів некоректно говорити про політичну інтеграцію, тому що частини країни не є міжнародними суб'єктами і тому не можуть вступати у політичні відносини з державами. Аналіз структурних змін регіонального економічного сектора передбачає визначення взаємозв'язку інтеграційних процесів з результатами господарської діяльності галузей, а також з попитом та пропозицією на регіональному ринку продукції та капіталу.

Прийнятної універсальної кількісної моделі, яка б адекватно відображала вплив можливих ефектів зовнішньої торгівлі на параметри регіонального розвитку, не існує. Найчастіше застосовується система економічних показників, похідні яких відображають ті чи інші аспекти впливу зовнішньої торгівлі на ключові економічні показники стану та динаміки господарської системи регіону: обсяг промислового виробництва, роздрібний товарообіг, обсяг та товарна структура експорту та імпорту, рентабельність виробництва та експорту продукції.

Харківська область має значний промисловий потенціал і є одним із високорозвинених індустріальних регіонів України. Основними товарами, які експортувалися у 2018 р. з Харківської області за межі України, були: реактори ядерні, котли, машини – 16 % (206,3 млн дол. США), зернові культури – 8 % (104,6 млн дол. США) та електричні машини – 8 % (103,4 млн дол. США) [2, с. 51]. Але незважаючи на підписання Україною угоди з Європейським союзом щодо запровадження одностороннього пільгового режиму торгівлі (зняття мит на деякі групи українських товарів), підприємства Харківської області зменшили зовнішньоекономічну орієнтацію на ринки країн СНД, а в Казахстан та Білорусь – збільшили. Основними імпортерами Євросоюзу української готової продукції виступають країни Центральної та Східної Європи. Таким чином, переорієнтація українського товарного ринку на європейський відбувається досить повільно через невисоку конкурентоспроможність вітчизняних товарів. Так у 2018 р. порівняно з 2014 р. у Харківській області темп зростання експорту товарів на одну особу був нижчим за середній показник по Україні і становив 71,4 %. Темп імпорту товарів на одну особу також був нижчим за середній показник по країні і

складав 93,5 %. За питомою вагою вартості експорту (2,7 %) та імпорту (3,0 %) товарів Харківська область у 2018 р. посіла, відповідно, 12-те та 7-ме місця серед інших регіонів України. Протягом 2018 р. експортні операції з товарами здійснювало 1271 підприємство регіону, імпорتنі товари надійшли до 1980 підприємств [2, с. 50].

Внаслідок посилення євроінтеграційних процесів і бойових дій на території Донецької та Луганської областей Харківська область ризикує втратити статус потужного регіонального центру міжнародних транспортно-економічних зв'язків країни. Це зумовлює необхідність створення нових полюсів економічного зростання на території області. Крім того, підвищення інтенсивності конкуренції зумовлює нові вимоги до підприємств, що функціонують на ринку. Змінюються вимоги та методичні підходи до аналізу конкурентів так і зовнішньоекономічної діяльності в цілому. Все це спонукає підприємства до перегляду та адаптації своїх функцій, завдань та методів оцінки своїх конкурентних позицій на світовому ринку.

Література:

1. Статистичний збірник "Регіони України". Частина II. За заг. ред. О. Г. Осауленко URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Стратегія розвитку Харківської області на 2021-2027 року. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/Стратегія.pdf>.

РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

А. О. МОСКВІНА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
А. О. МУХОРТОВА, студентка
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

На сучасному етапі розвитку світової економіки експортний потенціал являється найважливішою характеристикою економічної потужності будь-якої країни, в тому числі й України. Експортний потенціал країни – потенційна можливість тієї чи іншої країни експортувати наявні у неї або вироблені нею ресурси, товари та послуги. Проблема аналізу факторів розвитку та формування експортного потенціалу займає першорядне значення у питаннях функціонування підприємств на міжнародному ринку та підвищення їх міжнародної конкурентоспроможності.

Структура експортного потенціалу розглядається з погляду наявності у країні певних ресурсів, потужностей, можливостей щодо вироблення товарів та послуг конкурентоспроможних на зовнішніх ринках і чинників, що впливають на ефективність експортної діяльності. Стає актуальною проблема вивчення